

दलित जिल्ला समन्वय समिति (गठन तथा कार्यसञ्चालन) कार्यविधि, २०७२

प्रस्तावना :

नेपालको संविधानले वर्गीय, जातीय, क्षेत्रीय, भाषिक, धार्मिक, लैङ्गिक विभेद र सबै प्रकारका जातीय छुवाछुतको अन्त्य गरी आर्थिक समानता, समृद्धि र सामाजिक न्याय सुनिश्चित गर्न समानुपातिक समावेशी र सहभागितामूलक सिद्धान्तका आधारमा समतामूलक समाजको निर्माण गर्ने कुरा उल्लेख गरेको सन्दर्भमा दलित समुदायको सशक्तीकरण, प्रतिनिधित्व र सहभागिता अभिवृद्धि गरी दलित समुदायको समग्र उत्थान तथा विकास गर्न स्थानीय निकाय, विषयगत कार्यालयहरु तथा गैर सरकारी क्षेत्रबाट संचालित कार्यक्रमहरुलाई पारदर्शी, जनमुखि, प्रभावकारी एवं नतिजामूलक बनाई योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन मूल्याङ्कनका लागि पहल, समन्वय, सहजीकरण र निगरानी गर्ने, दलित समुदायसँग सम्बन्धित समस्याहरुको निराकरणका लागि पहल गर्ने मञ्चको रूपमा कार्य गर्ने, जिल्लामा विभिन्न संघ, संस्था तथा निकायबाट सञ्चालित कार्यक्रमहरुको समन्वय गरी एकीकृत रूपमा सञ्चालन गर्ने, गराउने, दलित लक्षित बजेटलाई व्यवस्थित तरिकाले उपयोग गरी कार्यक्रम सञ्चालन प्रक्रियामा एकरूपता ल्याउने एवं अनुदान रकमलाई स्पष्ट, पारदर्शी र व्यवस्थित गर्न विकाससँग सम्बन्धित कार्यक्रमहरु तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कनमा सहयोग पुऱ्याउन जिल्ला तथा स्थानीय तहमा समन्वय समिति गठन गर्न वान्छनीय भएकोले नेपाल सरकार, संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयले यो “दलित जिल्ला समन्वय समिति (गठन तथा कार्यसञ्चालन) कार्यविधि, २०७२” तर्जुमा गरी लागू गरेको छ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ : (१) यस कार्यविधिको नाम “दलित जिल्ला समन्वय समिति (गठन तथा कार्यसञ्चालन) कार्यविधि, २०७२” रहेको छ।

(२) यो कार्यविधि तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ।

२. परिभाषा : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,-

(क) “अध्यक्ष” भन्नाले समितिको अध्यक्ष सम्भन्नु पर्छ।

(ख) “उपाध्यक्ष” भन्नाले दफा ६ बमोजिमको उपाध्यक्ष सम्भन्नु पर्छ।

(ग) “सदस्य” भन्नाले समितिको सदस्य सम्भन्नु पर्छ।

(घ) “समिति” भन्नाले दफा ३ बमोजिम गठन भएको दलित जिल्ला समन्वय समिति सम्भन्नु पर्छ।

३. समितिको गठन : (१) दलित जिल्ला समन्वय समितिमा देहायका सदस्यहरु रहनेछन् :-

(क) जिल्ला विकास समितिको सभापति वा सभापतिको काम काज गर्ने गरी तोकिएको पदाधिकारी	- अध्यक्ष
(ख) संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रीको निर्णयबाट मनोनयन हुने जिल्लाभित्र दलित समुदायको हक, अधिकार र विकासका क्षेत्रमा क्रियाशील एक जना दलित व्यक्ति	- उपाध्यक्ष
(ग) प्रमुख जिल्ला अधिकारी वा निजले तोकेको सहायक प्रमुख जिल्ला अधिकारी	- सदस्य
(घ) जिल्ला प्रहरी कार्यालय प्रमुख	- सदस्य
(ङ) जिल्ला शिक्षा अधिकारी	- सदस्य
(च) जिल्ला कृषि विकास कार्यालयका प्रमुख	- सदस्य
(छ) जिल्ला पशु सेवा कार्यालयका प्रमुख	- सदस्य
(ज) जिल्ला स्वास्थ्य /जनस्वास्थ्य कार्यालय प्रमुख	-सदस्य

(भ) जिल्ला सरकारी वकिलको कार्यालय प्रमुख	- सदस्य
(ज) जिल्ला विकास योजनाको योजना, अनुगमन तथा प्रशासकीय अधिकृत	- सदस्य
(ट) महिला तथा बालबालिका कार्यालयका प्रमुख	- सदस्य
(ठ) घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय/समितिको प्रमुख	- सदस्य
(ड) दलित गैरसरकारी संस्था महासंघ जिल्ला शाखाले तोकेको कम्तिमा एक महिलासहित दुई जना प्रतिनिधि	- सदस्य
(ढ) स्थानीय विकास अधिकारीले तोकेको जिल्ला विकास समितिको अधिकृत	- सदस्य सचिव

४. समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार:- समितिको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

- (क) दलित समुदायसँग सम्बन्धित जिल्लामा सञ्चालित विभिन्न सरकारी, गैरसरकारी र निजी क्षेत्रका कार्यक्रमहरूको सहजीकरण, समन्वय तथा अनुगमन मूल्याङ्कन गर्ने,
- (ख) जिल्लामा दलित समुदायको उत्थान र विकासको लागि सञ्चालन भईरहेका कार्यक्रमहरूमा दोहोरोपन हुन नदिन Watch Dog (निगरानी) को काम गर्ने,
- (ग) जातीय भेदभाव तथा छुवाछूत जस्ता अमानवीय व्यवहारबाट उत्पीडित दलितवर्गको हकहित र उत्थानका कार्य गर्ने तथा चेतनामूलक/सशक्तीकरणका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,
- (घ) दलित समुदायलाई आफ्नो परम्परागत पेशा, ज्ञान, सीप र प्रविधिको प्रयोग, संरक्षण र विकास गर्ने, गराउने,
- (ङ) दलित समुदायका परम्परागत पेशासँग सम्बन्धित आधुनिक व्यवसायमा उनीहरूलाई प्राथमिकता दिई त्यसका लागि आवश्यक पर्ने सीप, साधन तथा स्रोत उपलब्ध गराउन समन्वय गर्ने ,
- (च) विभिन्न संघ, संस्था निकायबाट गठन हुने उपभोक्ता समिति, समूह वा सरोकारवाला संघ, संस्थामा दलित समुदायको समानुपातिक प्रतिनिधित्वको लागि पहल गर्ने,
- (छ) जिल्लास्थित सरकारी कार्यालय एवं गैर सरकारी संघ, संस्थासँग समन्वय गरी दलित समुदायको आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, शैक्षिक लगायत समग्र विकासका लागि कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, गराउने,
- (ज) सरकारी, गैरसरकारी संघ, संस्था एवं निकायबाट सञ्चालित दलित समुदाय केन्द्रित कार्यक्रमको निरीक्षण, सुपरीवेक्षण, अनुगमन तथा अभिलेखीकरण गर्ने र ती कार्यक्रमहरूको नियमितता, मितव्ययिता, पारदर्शिता र प्रभावकारिता वृद्धि गर्न समन्वयात्मक भूमिका निर्वाह गर्ने,
- (झ) विभिन्न संघ, संस्था निकायबाट स्रोत, साधन जुटाई दलित समुदायको उत्थानका लागि आय एवं सीप तथा रोजगारमूलक कार्यक्रम, तालिम, गोष्ठी, सेमिनार आदि सञ्चालन गर्ने, गराउने,
- (ञ) दलित समुदायका समस्याहरू पहिचान गरी समाधानका लागि स्थानीयस्तरमा कार्यरत सबै सरकारी, गैरसरकारी र सामाजिक संघ संस्थाहरूलाई सक्रिय रूपमा परिचालन गर्ने र दलित समुदायको उत्थानको लागि कार्य गर्न उत्प्रेरित गर्ने गराउने,
- (ट) दलित समुदायको तथ्याङ्क एवं विवरण संकलन गर्न लगाई प्रोफायल तयार गर्ने, गराउने,
- (ठ) स्थानीय निकायबाट स्थानीय निकाय स्रोत परिचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०६९ अनुसार लक्षित कार्यक्रमहरूमा विनियोजित बजेटबाट दलित लक्षित वर्ग लाभान्वित हुने अवस्था सुनिश्चित गर्ने,
- (ड) स्थानीय निकाय लैङ्गिक उत्तरदायी तथा सामाजिक समावेशी बजेट तर्जुमा एवं परीक्षण कार्यविधि, २०६८ अनुसारको लैससास बजेटको कार्यान्वयनको अवस्थाको अनुगमन गर्ने,
- (ढ) जिल्लामा नेपाल सरकार, विषयगत कार्यालयहरू तथा स्थानीय निकायबाट सञ्चालित दलित विकासको लागि लक्षित कार्यक्रमको कार्यान्वयनको अवस्था तथा कुल विनियोजित बजेटको बारेमा प्रचार प्रसार गर्ने,
- (ण) सामाजिक परिचालन मार्फत लक्षित वर्गको सशक्तीकरण गर्ने गराउने,
- (त) स्थानीय तहको सहभागितात्मक योजना तर्जुमा प्रक्रियामा दलित समुदायको सक्रिय सहभागिता गराई दलित समुदाय विकास लक्षित कार्यक्रम तथा बजेटको सुनिश्चितता गर्न सहजिकरण गर्ने,
- (थ) मौजुदा संविधानमा उल्लिखित दलित समुदायको हक अधिकार एवं कर्तव्य संग सम्बन्धित विषयहरूको बारेमा सुसूचित गर्ने गराउने

५. समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि : (१) समितिको बैठक १ वर्षमा कम्तीमा ६ पटक बस्नेछ ।

- (२) समितिको बैठक अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ ।
- (३) समितिको बैठक बस्नुभन्दा कम्तीमा तीन दिन अगावै समितिको सदस्य सचिवले बैठकमा छलफल हुने विषयसहितको सूचना सबै सदस्यलाई दिनु पर्नेछ ।
- (४) समितिको कूल सदस्य संख्याको पचास प्रतिशतभन्दा बढी सदस्यहरु उपस्थित भएमा समितिको बैठकका लागि गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।
- (५) समितिको बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्नेछ । निजको अनुपस्थितिमा उपाध्यक्षले बैठकको अध्यक्षता गर्ने छ ।

६. उपाध्यक्ष सम्बन्धी थप व्यवस्था : (१) समितिमा एक जना उपाध्यक्ष रहनेछ जसको नियुक्तिको निर्णय नेपाल सरकार (मन्त्रीस्तर) बाट हुनेछ ।

- (२) उपाध्यक्षको पदावधि बढीमा चार वर्षको हुनेछ ।
- (३) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि स्थानीय निकायको निर्वाचन सम्पन्न भएपछि, निज आफ्नो पदबाट स्वतः मुक्त हुनेछ :

७. उपाध्यक्षको सेवा, शर्त र सुविधा : (१) समितिको उपाध्यक्षले मासिक रुपमा रु.५०००।₹ -s/ ;djt_ नियमित पारिश्रमिक पाउनेछ । उक्त पारिश्रमिकको व्यवस्था जिल्ला विकास समितिले मिलाउनेछ । उपाध्यक्ष बाहेक अन्य पदाधिकारीहरुले नियमित पारिश्रमिक वा अन्य सुविधा पाउने छैनन् । तर समितिको बैठकमा भाग लिए वापत जिल्ला विकास समितिका सदस्यले पाए सरहको बैठक भत्ता पाउनेछन् । जिल्ला विकास समितिले बैठक भत्ता, भ्रमण खर्च तथा अनुगमन सम्बन्धी खर्चको व्यवस्था अनुदान तथा कोषतर्फको सम्बन्धित शीर्षकमा नै व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

(तर समितिको उपाध्यक्षले मासिक रुपमा रु.५०००। (कर समेत) नियमित पारिश्रमिक पाउने हकमा अर्थमन्त्रालयबाट स्वीकृत प्राप्त भएपछि लागू हुनेछ ।)

- (२) समितिको उपाध्यक्षले कामको सिलसिलामा भ्रमण गर्दा जिल्ला विकास समितिको सभापति वा सभापतिको काम काज गर्ने गरी तोकिएको पदाधिकारीबाट भ्रमण आदेश स्वीकृत गराउनु पर्नेछ । भ्रमण आदेश स्वीकृत गर्दा भ्रमण प्रयोजन समेत स्पष्ट रुपमा खुलाउनु पर्नेछ ।
- (३) समितिको उपाध्यक्षले भ्रमण गरी फर्केको पैंतीस दिनभित्र भ्रमण प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेछ । भ्रमण प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि जिल्ला विकास समितिले नियमानुसार भ्रमण भत्ता भुक्तानी गर्नेछ ।
- (४) जिल्ला विकास समितिले आफ्नो नियमित बैठक, योजना तर्जुमा गोष्ठी र जिल्ला परिषदमा समितिको उपाध्यक्षलाई आमन्त्रण गर्न सक्नेछ । यसरी उपस्थित भएको अवस्थामा उपाध्यक्षले जिल्ला विकास समितिको सदस्यले पाए सरह बैठक भत्ता पाउने छ ।
- (५) कार्यालय समय बाहेक र बिदाको दिनमा समितिको बैठक बस्नु पर्दा उपाध्यक्ष बाहेक अन्य पदाधिकारीहरुले समितिको बैठकमा भाग लिए वापत जिल्ला विकास समितिका सदस्यले पाए सरहको बैठक भत्ता पाउनेछ । यस्तो भत्ता उपलब्ध गराउँदा जिल्ला विकास समितिको प्रशासनिक खर्चको सीमा भित्र रही उपलब्ध गराउनु पर्नेछ । साथै जिल्ला विकास समितिले बैठक भत्ता, भ्रमण खर्च तथा अनुगमन सम्बन्धी खर्चको व्यवस्था अनुदान तथा कोषतर्फको सम्बन्धित शीर्षकमा नै व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

तर उपदफा ५ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि समितिका पदाधिकारी बाहेक अन्य आमन्त्रित सदस्यलाई भत्ता उपलब्ध गराइने छैन ।

(८) उपाध्यक्षको आचरण : निज नेपालको प्रचलित संविधान, कानून एवं नेपाल सरकारको नीति तथा कार्यक्रम प्रति पूर्ण रुपमा वफादार हुनुपर्ने छ । राष्ट्रिय स्वतन्त्रता, सार्वभौमिकता, भौगोलिक अखण्डता, राष्ट्रिय स्वाधिनता, स्वाभिमान र सामाजिक, एवं सांस्कृतिक सद्भावको सम्मान, संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्नु निजको दायित्व हुनेछ ।

६. समितिको सम्पर्क कार्यालय : समितिको सम्पर्क कार्यालय जिल्ला विकास समितिमा रहनेछ । कार्यालय प्रयोजनको लागि केन्द्रबाट प्राप्त अनुदान र आन्तरिक श्रोतबाट जिल्ला विकास समितिले आवश्यकताको आधारमा व्यवस्थापन गर्नेछ ।

१०. निर्देशन दिन सक्ने:- (१)संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयले जिल्ला विकास समिति माफत समितिलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ । त्यसको पालना गर्नु समितिको कर्तव्य हुनेछ ।

(२) उपेक्षित, उत्पीडित र दलितवर्ग उत्थान विकास समितिले कार्यक्रम सञ्चालनका लागि समितिलाई मार्गदर्शन दिन सक्नेछ ।

११. थपघट र हेरफेर : मुलुकको आवश्यकता, प्राथमिकता एवं सन्दर्भलाई समेत मध्यनजर गरी संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयले यस कार्यविधिमा आवश्यक थपघट तथा हेरफेर गर्न सक्नेछ ।

१२. खारेजी र बचाउ : (१) दलित जिल्ला समन्वय समिति (गठन तथा कार्यसञ्चालन) कार्यविधि, २०७१, खारेज गरिएको छ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम खारेज भएको कार्यविधि बमोजिम भए गरेका काम कारवाही यसै कार्यविधि बमोजिम भएको मानिनेछ ।

(३) यो कार्यविधि लागू भएपछि साविक कार्यविधि अनुसार नियुक्ति भएका पदेन बाहेकका पदाधिकारी स्वतः पदमुक्त हुनेछन् ।